

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

21e jaargang nr. 50 8 december 1968

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58 t.n.v. Woord van de Week

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 12,50 per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Gesprek tussen rooms-katholieken en humanisten

Gesprek tussen Daniël de Lange, secretaris van de St. Willebrord Vereniging en Wim van Dooren, algemeen secretaris van het Humanistisch Verbond over het contact tussen katholieken en humanisten.

Dit is het eerste gesprek in een serie van drie over dit onderwerp.

De volgende uitzendingen zijn op 29 december 1968 en op 19 januari 1969.

v. Dooren:

Het is tot nog toe niet zo gebruikelijk geweest in onze uitzendingen, dat wij niet-humanisten laten spreken en ik geloof dat het enige verduidelijking behoeft, welke niet-humanist, misschien kunnen we het beter omschrijven met niet-lid van het humanistisch verbond, hier tegenover mij zit. U hebt de naam Willebrord Vereniging gehoord en ik kan me voorstellen dat u niet direct weet wat u zich daarbij moet denken. Mag ik in de eerste plaats vragen, wat is die Willebrord Vereniging?

de Lange:

De Sint Willebrord Vereniging is het Landelijk orgaan voor Oekumenisch werk van de Nederlandse Katholieke kerk. Dat Oekumene is in de laatste jaren, met name, zowel aan de kant van de reformatorische kerk als aan de kant van de katholieke kerk, uitgebreid tot een wijder veld dan wat het vroeger betekende. Vroeger was het het interkerkelijk contact, op het ogenblik zijn wij bezig het woord oekumene zijn oorspronkelijke betekenis weer terug te geven: de gehele bewoonde wereld. In de zin betekent oekumenisch werk ook het werk van de gezamenlijke kerken of van een kerk ten behoeve van de gehele bewoonde wereld. Een van de onderdelen, één van de voorwaarden voor een vruchtbaar werk ten behoeve van de bewoonde wereld is, dat men minstens weet, wie die wereld dan bewonen; wie onze medebewoners op die wereld zijn. In die richting ligt dan ook het contact, het scheppen van de voorwaarden voor een goed contact met allen die met ons deze wereld bewonen en in dit geval van hen die met ons Nederland bewonen.

v. Dooren:

Het is wel opvallend misschien, dat de naam Willebrord hieraan verbonden is, want wanneer ik me herinner hoe vroeger de Sint Willebrord Vereniging zich aankondigde in Nederland, dan was het toch wel voornamelijk als een vereniging die het ware katholieke geloof verdedigde. Het is

zelfs zo, dat nog niet zo verschrikkelijk lang geleden, ook in de katholieke kerk in het algemeen, een dergelijke houding werd aangenomen, met name ook tegenover het Humanistisch Verbond en dat een mandement is uitgegeven, om maar iets te noemen, waarin uitdrukkelijk werd gezegd, dat het Humanistisch Verbond een verwerpelijke organisatie is. Dat is op het ogenblik heel anders. Het is in de laatste tien jaar enorm veranderd in de nederlandse samenleving wat dit betreft. Als wij in dit verband speciaal denken aan de contacten tussen de katholieken en de humanisten, dan valt ons op, dat bijv. bij het Pastoraal Concilie van de Nederlandse Katholieke kerk humanisten uitvoerig meedoen. Er is een humanistische waarnemer, in diverse commissies zitten ook humanistische leden. Verder is het zo dat op internationaal gebied, ook gestimuleerd door het Nederlands Humanistisch Verbond en de Sint Willebrord Vereniging, allerlei contacten gelegd zijn. De sfeer is tussen humanisten en katholieken wel volkomen veranderd, vergeleken met tien jaar geleden. Nu is mijn grote vraag: hoe is dat nu eigenlijk zo gekomen? Ik dacht dat er aan humanistische kant nooit veel bezwaar tegen contact is geweest, maar dat het bezwaar veel meer aan katholieke kant lag. Dat bezwaar is kennelijk opgeheven. Kunt u zeggen hoe dat gekomen is?

de Lange:

Dat is een zeer uitvoerige en ingewikkelde geschiedenis, u kunt trouwens dagelijks brokstukjes lezen in kranten en tijdschriften, wat er veranderd is in de katholieke wereld in het algemeen en speciaal in de Nederlandse katholieke wereld. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat ik dat helemaal uitleg. Ik mag misschien even een beeld gebruiken: ik heb zelf wel eens de indruk, dat die katholieke kerk als een granieten blok ergens op de pleinen van onze samenleving stond, en dat hij tot opperste verbazing van alle omstanders, opeens, niet alleen is gaan spreken, want dat ontbrak aan dit beeld nooit, maar op-

een radio-lezing van zondag 8 december 1968

eens is gaan lopen, is gaan bewegen en zich als een veel minder betonnen wezen heeft ontpopt, dan u meende als toeschouwer, dat hij was. Hij bleek ook veel minder onbeweeglijk, dan de katholieke er van dacht, dat beeld van zichzelf, was ook vaak een tamelijk betonnen zelfopvatting, zelfbewustzijn. Dat proces hangt natuurlijk ook ten nauwste samen met wat er op het Tweede Vaticaans Concilie is gebeurd. En de zeer snelle toepassing van wat daar is gesteld, de nieuwe invoeging in het leven van de gehele wereld, met de verantwoordelijkheid die dat meebrengt, dat is dunkt me zo in het kort wat het u enigszins kan verklaren, beter kan ik zeggen beschrijven wat er gebeurd is. Verklaren is misschien een heel andere zaak, daar komen we nu niet aan toe. Deze ontwikkeling heeft tewege gebracht, dat vanaf een vroegere zeer afwijzende houding, we nu gekomen zijn, uit verantwoordelijkheidsgevoel, uit het besef, dat de katholieke kerk zich onder geen voorwaarde mag afzonderen van de rest van de wereld, alsof zij iets zou zijn dat daar niet mee te maken heeft, dat de katholieke kerk zich heeft gewend tot andere groepen. Op dat punt hebben wij bijvoorbeeld ook een weg bewandeld, die u de laatste tijd niet onbekend is; namelijk in het zoeken van contacten met het marxisme, dat in onze kringen al een jaar of vijf geleden is begonnen. Waarbij wij, geloof ik, net als u, geheel tegen onze vroegere houding in, een bijzondere belangstelling hebben voor de ketten van het marxisme, want die zijn misschien wel zo interessant als de orthodoxie van het marxisme. Dat, — die gehele verandering van mentaliteit en van wijze van kijken, in plaats van introvert, nu naar buiten, ten dienste van alle mensen, — heeft er ook toe geleid, dat die afwijzende houding tegenover het humanisme en het humanistisch verbond, die nog tien jaar geleden heel duidelijk was, heeft plaats gemaakt voor een vol-aanvaardende houding t.o.v. het bestaan van het humanistisch verbond. En niet alleen van het bestaan maar ook van de waarden, die in dit bestaan liggen opgesloten. Wij beperken dit natuurlijk niet, trouwens dat blijkt wel uit het contact met het marxisme, tot het humanistisch verbond. Het is één van de symptomen van een grotere openheid van de kerk. In dit geval kon in Nederland moeilijk anders dan juist deze weg worden bewandeld omdat wij met onze niet-christelijke landgenoten en niet-godsdienstige landgenoten op dit ogenblik toch het beste contact kunnen krijgen via het Humanistisch Verbond, hoewel zowel het Humanistisch Verbond als de Katholieke Kerk in Nederland zeer wel beseffen dat er aanzienlijk meer niet-godsdienstigen en niet-christenen in Nederland leven dan diegenen die verzameld zijn in het Humanistisch Verbond.

v. Dooren:

Nu is het zo dat dit contact in onze kring erg gewaardeerd wordt maar dat er aan de andere kant ook nogal wat wantrouwen heerst ten opzichte van die veranderde katholieke houding. Er zijn verschillende mensen die vrezen toch in de boot genomen te worden, die vrezen dat ze toch op den duur bekeerd moeten worden, die

Besteed uw

boeken bon

bij het

Humanistisch Verbond

Vraag gratis boeken- en brochurelijst
Postbus 114 - Utrecht

denken dat toch het uiteindelijke motief van de Katholieke kerk is, een soort overheersingsdrang. Men denkt dan dat het nu alleen op een wat subtielere manier gebeurt dan vroeger, maar dat je toch altijd moet oppassen met die katholieken. Het is toch de vraag of ze er niet op uit zijn, hun eigen macht te versterken. Is er iets in dit opzicht te vrezen denkt U?

de Lange:

Ik geloof het niet. Ik geloof dat de feiten trouwens al een andere richting uitwijzen. Op het ogenblik is er van geen enkele kerk meer iets te vrezen, want zoals de situatie op het ogenblik in de grootste delen van de wereld is vormen de kerken als macht in ieder geval al een afbrokkelende macht en moeten zij het van heel andere dingen hebben dan van machtsconcentraties.

v. Dooren:

Men zou dus kunnen denken, dat nu die macht minder wordt, men steun gaat zoeken bij andere groepen buiten de kerken.

de Lange:

Dat zou kunnen. De verklaring, die ik prefereer is, dat de katholieke kerk en in het algemeen de kerken, zich vrij plotseling bewust geworden van de grote verantwoordelijkheden en van het enorme werk wat er te verzetten is, en beseffen: we kunnen geen man missen, we kunnen dit nooit alleen doen, we hebben daar allen bij nodig. We zitten eenvoudig samen in één boot en we moeten proberen nog iets van deze wereld terecht te laten komen, want de bedreigingen zijn op het ogenblik van dien aard, nu en in de voorspelbare toekomst, dat werkelijk geen hoofd en geen hand hieraan mag ontbreken.

v. Dooren:

Met andere woorden, het is de bedoeling een praktische samenwerking tot stand te brengen tussen de katholieke kerk en het Humanistisch Verbond. In welke opzichten zouden we praktisch kunnen samenwerken, hebt u daar een mening over?

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 40 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

de Lange:

Ik dacht dat we op het ogenblik op alle terreinen van het maatschappelijk leven er een dergelijke hoeveelheid werk te verzetten valt, dat we eerder teveel punten van samenwerking in verband met de beschikbare mankracht hebben dan te weinig. Ik denk hier aan de hele kwestie van opvoeding en vorming en dat wat men noemt 'éducation permanente', de voortdurende opvoeding, en dergelijke. Ik denk verder aan de hele revolutie die er op het ogenblik gaande is naar een nieuwe democratie, een nieuwe sociale en economische democratie, iets wat toch voor de deur staat en waar we waarschijnlijk toch gezamenlijk beter aan kunnen gaan werken dan dat we dat ieder weer voor ons zelf gaan doen.

v. Dooren:

En dan hoop ik dat we inderdaad met nog veel meer mensen deze samenwerking zullen kunnen realiseren. Op het ogenblik is het immers wel zo, dat er contacten groeiende zijn tussen Katholieke kerk en Humanistisch Verbond, maar het zou wel bijzonder belangrijk zijn, wanneer het daar niet toe beperkt bleef. We willen allebei op het ogenblik streven naar een grotere samenwerking, dat wil zeggen naar een grotere ontzuiling. En wanneer we nu als twee zuilen weer samen gaan zitten dan lijkt het net alsof we de verkeerde kant uitgaan. Maar de bedoeling is juist om zoveel mogelijk open te houden, om zoveel mogelijk anderen er ook bij te betrekken. En ik ben als humanist blij, dat we niet meer tegenover de katholieken staan, maar dat we allerlei punten zullen kunnen vinden, waar we werkelijk gezamenlijk iets kunnen ondernemen. De punten zijn: vorming, opvoeding, en ook geestelijke verzorging, die we zoëven nog niet hadden genoemd. Natuurlijk houdt ieder zijn eigen inbreng, die wordt niet opgeofferd. Maar als we onze eigen inbreng hebben dan betekent dat niet, dat we die dan tegenover elkaar moeten gaan verdedigen maar dat we het werk naast elkaar kunnen doen en dat we in dienst van de gehele samenleving kunnen staan. Ik dacht dat de steeds groeiende contacten tussen katholieke kerk en Humanistisch Verbond in dit licht gezien moesten worden: in het licht van een gezamenlijk streven naar een betere samenleving.

Poëzie van deze tijd

Wie, zoals ik, poëzie waarderen kan en een rustig ogenblik kan vinden om daarvan te genieten kan ik „Geen bloemen, Geen bezoek” van Ellen Warmond ¹⁾ van harte aanbevelen.

Ik vind het een gelukkige gedachte van Querido om dit kleine werkje te laten verschijnen.

Graag zou ik dit boekje in veel handen zien, maar toch vooral in handen van jongeren. Waarom, zult u vragen en dan is dit voor mij een moeilijke vraag. Ik kan er slechts één antwoord op geven, n.l. omdat ik het mooi vind en geloof, dat de inhoud de jeugd zal aanspreken.

Ik hoop, dat de schrijfster het goed vindt als ik iets uit haar „Geen bloemen, Geen bezoek” overneem om u iets te laten proeven. Daarmee wil ik dan tevens besluiten en de wens uitspreken dat het naar meer smaakt.

Take it easy

Je moet poëzie nemen
zoals je de tram neemt
(een bewegende inhoudsmaat)
waar iedereen iedereen
en alles alles aanstoot

geen middel tot vervoering
maar middel van vervoer
(op weg naar iets
om maar eens iets te noemen)
en nog niet eens zo bijster
comfortabel.

Zeër kleine elegie

Ik droomde
dat ik je gedroomd had
nooit werd ik zo treurig wakker

ontroostbaar
behalve door jou.

¹⁾ Ellen Warmond, Geen bloemen / Geen bezoek. Verschenen bij: Em. Querido's Uitgeverij N.V., A'dam.

lot en leven

Het gaat er niet om, dat men ten koste van alles dit leven behoudt, maar hoe men het behoudt. Ik denk soms, dat iedere nieuwe situatie, ten goede of ten kwade, het in zich draagt, de mens met nieuwe inzichten te kunnen verrijken. En wanneer wij de harde feiten, waarvoor wij onherroepelijk gesteld staan, aan het lot overlaten, wanneer we ze geen onderdak verlenen in onze hoofden en in onze harten, om ze daar te laten bezinken en te veranderen in factoren, waardoor wij zouden kunnen groeien en waaruit wij een zin zouden weten te winnen, dan zijn wij geen levensvatbare generatie.

Etty Hillesum (1914—1943)

Kalender 1969

De kalender 1969 van het
Humanistisch Verbond,
nu in geheel vernieuwde
uitvoering, is verschenen.

De prijs is

f 4.65

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 4,65 op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1969.

Terug

Wij mogen weer niet mopperen. Ik niet, maar u ook niet. Voor mij had het maar een haartje gescheeld of het laatste woord zou door mij gesproken zijn geweest. Wat zei ik, een haartje? Met zulke grove eenheden wordt hier niet gerekend. Het gaat om tiendedelen van haartjes en minder. Zolang haren op de juiste plaats voorkomen, zoals op de schedel en bij mannen aan bovenlip en kinnebakken, dreigt er geen gevaar. Daarom moeten wij ons over nieuwe modeverschijnselen niet al te ongerust maken. Ook als bij het vorderen van de jaren de haargroei zich bij velen verplaatst van de kruin naar oor- en neusgaten, is dat vervelend en onesthetisch, maar rampzalig is het niet. Zodra echter kleine partikelen zich gaan indringen bij vernuftige, maar scherp afgestelde inwendige organen, kan men niet snel genoeg zijn met het consulteren van een — liefst gespecialiseerd — arts.

Gij zult vermoedelijk wel eens een blik hebben geslagen in de ruimte waarin de voortdrijvende kracht van een auto is geborgen. Je staat er verstand van, dat al dat gewriemel van draadjes, buisjes, schroefjes en ander ijzerwerk met behulp van een paar liter gezuiverd aardolie urenlang in beweging kan blijven. Het is ook verbaazingwekkend en dikwijls gaat zo'n machine wel een jaar of vijf, zes mee. Maar soms komt er een vuiltje in de carburator en dan scheidt-ie er mee uit.

Het is de mens volkomen geoorloofd met zichzelf nog veel meer ingenomen te zijn dan met zijn auto. Hij kan zich niet alleen in verschillende versnellingen voor- en achteruit bewegen, dank zij een volledige foto- en televisie-apparatuur weet de mens hoe het verkeer rondom hem verloopt en zonder extra bediening kan hij telkens geven, auditief en visueel. En dit alles functioneert met een houtsnip, een kopje koffie en nu en dan een spruitje. En nu zwijgen wij er nog maar over, dat twee op elkaar botsende auto's gewoonlijk tot een total loss leiden, terwijl dit bij de mens niet zelden een geheel nieuw exemplaar oplevert. De keren, dat een frontale aanrijding bij mensen tot een ramp leidt, zijn zeldzaam genoeg om ze tot onderwerp van de romanliteratuur te maken.

De uiterst gecompliceerde machine die mens heet loopt niet zes of zeven jaar, maar volgens de statistiek ruim zeventig jaar en zorgt intussen voor zijn eigen vervanging. Maar soms komt er een vuiltje in de carburator en dan scheidt-ie er mee uit. En nu herhaal ik, dat wij niet mogen mopperen, u niet en ik niet.

U niet, omdat u blijkens het feit, dat u dit leest nog een schone carburator hebt en ik omdat het minuscule vuiltje, waarmee ik onlangs bezocht werd nog te rechter tijd is betrapt.

Je maakt anders ineens wel heel wat mee. Ik bevond mij in een trein toen de motor begon te haperen. Toen ik weer bijkwam was een vriendelijke dame juist bezig dat en overhemd los te maken. Een doortastende conducteur had voor het volgende station een ambulance besteld, waar ik ten aanschouwe van een aantal verbaasde reizigers ingeladen werd.

Daarna nam het leven een geheel andere en nooit verwachte loop. Ten eerste moest worden meegedeeld, dat ik de eerstvolgende anderhalve maand niet thuis zou komen eten, iets dat geen geringe opschudding verwekte. Ten tweede moesten allerlei afspraken worden verzet of afgezegd. En intussen word je opgenomen in een crèche voor volwassenen. Je wordt voorzichtig in een bed gevlijd en de eerste dagen krijg je voor alle zekerheid een slangetje in je neus, een hoogst onprettig gevoel. Resolute mannen en vrouwen behandelen je als een kleuter die in de gaten gehouden moet worden. Zij zijn van een vakbekwame vriendelijkheid en hoewel ik van verscheidene van hen met wat geluk de grootvader had kunnen zijn, behandelden zij mij herhaaldelijk als hun kleinkind. Er zijn echter grenzen, ook aan mijn lijdzaamheid en toen een jongeman met een stofdoek terloops tegen mij zei: „Leg je lekker, opa?” heb ik hem ondanks mijn weinig weerbare positie aan zijn verstand gebracht, dat ik zijn opa niet was en dat ook niet wenste te zijn. Zodra de gezondheidstoestand dit toelaat krijgt men echter in een ziekenhuis een bezet leven. Om te beginnen wordt men op een onmenselijk vroeg uur gewekt met een thermometer en een zandloper om temperatuur en hartslag te meten. De hartslag was wekenlang 64 en de temperatuur precies zoals De Bilt aangaf: „Dezelfde of iets lager dan gisteren”. Daarna is men vrijwel de hele dag doende met gecontroleerd worden, eten, het tegendeel, wassen, rusten, bezoek ontvangen, opgeschud en recht gelegd worden. Gelukkig heb ik ook nog tijd kunnen vinden nu en dan een oog te slaan in de boekwerken, de mij ter gelegenheid van de droeve gebeurtenis ten deel gevallen waren. In dat opzicht was het wel lonend. (De lezer gelieve het bovenstaande te zien als een verantwoording voor een lange afwezigheid. Verscheidene lezers en lezeressen hebben, toen ze van de motorpanne op de hoogte waren, hun/haar beste wensen gezonden, somtijds vergezeld van vriendelijke opmerkingen. Zo'n streekje stroop onder de kin — in normale tijden een vies gevoel — kan opkikkerend werken. „Stroop doet leven”, schreef een welmenend humanist terecht. Voorlopig heeft hij gelijk. Zodat ik nu weer geleidelijk kan overgaan tot de orde van de dag.)

H.H.

Van week tot week

RADIO (Hilversum II)

Zondag 15 december 9.45—10 uur: Helmut Kober: „Vriendschap en Liefde”.

Zondag 22 december 9.45—10 uur: A. Saalborn: „Persoonlijkheid en de grenzen van de democratische vrijheden”.

Zondag 29 december 9.45—10 uur: Gesprek tussen roomskatholieken en humanisten.

TELEVISIE (Ned. I)

Maandag 16 december 22.05—22.30 uur: Democratie in oost- en west-Europa; een gesprek tussen prof. dr. M. Markovic en prof. dr. J. P. van Praag. Regie: Joes Odufré.